

els abandonaments s'entenen només des d'una visió àmplia de les relacions entre territoris i el transcurs de la història.

Alguns volums, amb afany d'exhaustivitat, recullen també els articles enviats amb un cert retard i que pertanyen a la temàtica de volums precedents. Tal és el cas del volum 5, on trobem un article sobre la presentació del jaciment d'Adja (M. Sagadin), seguint la línia del primer volum —sobre arqueologia de territori—, un altre sobre la importació i la reutilització de marbres a l'Òstia tardoantiga a càrrec de P. Pensabene i dos relatius al culte imperial a l'àrea adriàtica (M. Sasel-Kos) i a la Gàl·lia, nord d'Itàlia i Dalmàcia (F. Tassaux).

Histria Antiqua és una revista especialitzada que arriba a les nostres biblioteques dedicant-se principalment a l'antiguitat però sense perdre de vista el fet que la història és contínua, fent un especial èmfasi en la recerca arqueològica però sense deixar de banda altres fonts tan importants com les literàries, recollint el llegat arqueològic d'una regió (Ístria) en època romana —moment en què pertanyia a Itàlia, tot i que actualment és

croata— però sense perdre de vista el que passa en altres indrets de l'Imperi com són la Gàl·lia, Hispània o la Itàlia. La mateixa estructura de centre d'investigació-congrés-revista fa possible la creació d'un fòrum de debat obert que no només promou la investigació arqueològica local i internacional al país, sinó que fa possible que aquests avenços arribin arreu i recerques d'arreu arribin a Ístria. La diversitat de problemàtiques tractades, que abracen temes tan diversos com interessants, la metodologia científica i el rigor de l'edició crítica fa que *Histria Antiqua* esdevingui una eina per a l'estudi d'aquest territori, fins ara estava mancat d'un instrument d'abast internacional per a la difusió dels resultats de la recerca arqueològica. Per tot això, *Histria Antiqua* és un instrument de recerca útil fins i tot per als arqueòlegs i historiadors que no treballem a la mateixa Ístria.

Anna Gutiérrez Garcia-Moreno
Universitat Autònoma de Barcelona
Departament de Ciències de l'Antiguitat
i de l'Edat Mitjana

MYLIUS, KLAUS. 7a edició 2001.

Langenscheidts Handwörterbuch Sanskrit-Deutsch.

Berlín i Munic: Langenscheidt. 583 p. ISBN 3-468-04395-3.

MYLIUS, KLAUS. 1997.

Wörterbuch Pāli-Deutsch.

Wichtrach (Suïssa): Institut für Indologie. 483 p. ISBN 3-7187-0019-0.

Després que Klaus Mylius, professor de l'Àrea d'Indoeuropeu de la Universitat de Frankfurt, presentà, a l'últim número d'aquesta revista, el seu recentíssim diccionari ardhmāgadhī-alemany, ens plau donar a conèixer als lectors de *Faventia* dues obres lexicogràfiques més del mateix autor que contribueixen a omplir el buit tan patent en la lexicografia que fins ara ha dificultat l'estudi de les llengües índies clàssiques —i que continua dificultant-lo per a moltes d'aquestes.

Així, bé que en el cas del sànscrit sí que disposàvem d'una sèrie de diccionaris, encara que del segle passat, calia lamentar-ne fins ara la gran extensió (l'obra estàndard, el *Großes Petersburger Wörterbuch*, per exemple, és de 7 toms) que els desaconsellava com a manuals per a tots aquells que volien entrar en un primer contacte amb aquesta llengua. Mylius, en canvi, com a fruit de la seva llarga tasca docent, ha tingut especial compte a presentar-nos, amb el seu diccionari, una

compendiosa eina de treball en només un tom que està pensada per a servir com a manual de consulta ràpida i fàcil —encara que per això no menys fiable— no tan sols per a aquells que ja estan iniciats en els «misteris» del sànscrit, sinó també, i abans de tot, per als estudiants i estudiosos que entren, potser per primera vegada, en contacte amb aquesta llengua. Així, la voluntat de l'autor ha estat obrir un accés a la rica cultura de llengua sànscrita, com se'ns presenta als *Upanishads* o a la *Bhagavadgītā*, no tan sols per als filòlegs, sinó també per als orientalistes, els historiadors, els filòsofs i els estudiosos de les religions que s'hi interessin. En vistes d'aquest públic, Mylius, d'una banda, amb l'objectiu de facilitar la lectura, ha preferit donar les entrades del seu diccionari en transcripció, prescindint de la complicada escriptura nāgarī, així com també senyala totes les paraules vèdiques pel seu accent. D'altra banda, fent justícia als interessos no merament filològics dels seus usuaris, l'autor ha procurat mantenir una gran varietat lingüística a les 70.000 entrades del seu diccionari que faci possible la lectura de *corpora* molt diversos. Que aquestes decisions de l'autor en la disposició del seu diccionari sànscrit-alemany van ser encertades ja ho deixa veure el fet que aquesta obra, que es publicà per primera vegada l'any 1975, ara apareix ja en la seva setena edició per la prestigiosa editorial Langenscheidt. Si avui dia aquest diccionari no es troba tan sols a moltes biblioteques indoeuropees, sinó que està difós igualment pels seminaris de filosofia, historia, etc., i fins i tot a moltes biblioteques particulars, això es deu, sens dubte, a la sàvia disposició d'aquesta obra per part del seu autor, així com també a l'accessibilitat i a la bona distribució de la Langenscheidt, que, amb aquesta setena edició, ha decidit incorporar aquest diccionari en la seva col·lecció de «Handwörterbücher», donant a entendre amb això que també per a ella el diccionari sànscrit-alemany ha assolit l'estatus d'una obra estàndard.

Molt semblant és el cas del pāli, la llengua del cànon budista (sobretot del

Theravāda). L'estudiós d'aquesta llengua fins ara havia de recórrer forçosament a un diccionari pāli-anglès dels anys 20 (de T.W. Rhys-Davids i W. Stede). Tot i el mèrit d'aquesta obra pionera, pecava dels mateixos desavantatges que el diccionari sànscrit-alemany esmentat, és a dir, pedagògicament no es prestava a l'aprenent del pāli, sinó que més aviat era una obra escrita per dos especialistes per als especialistes. Davant d'aquesta situació, Mylius ha intentat donar, també en el cas del seu diccionari pāli-alemany, una estructura més sistemàtica a les entrades. Així, a diferència del diccionari pāli-anglès l'autor opta per una ordenació estrictament alfabètica de les entrades, mentre que Rhys-Davids i Stede barregen una ordenació alfabètica amb una ordenació etimològica. De manera que, per exemple, sota l'entrada *ti* (tres) es troben a Rhys-Davids i Stede tots els compostos amb *ti* = tres: «tres-cents», «trident», etc. Les paraules, en canvi, que comencen amb *ti*, però on aquest no significa «tres», vénen després de l'entrada *ti* = tres. La dificultat és òbvia: si es busca una paraula, en la majoria dels casos —o gairebé, *per definitio-nem*, en tots—, no se sap què vol dir, així que tampoc se sap si davant d'una paraula desconeguda que comença amb *ti*, aquí *ti* vol dir «tres» o una altra cosa... Potser més confús encara és el cas de l'entrada de *dvi* (dos), on també entren formes derivatives com *dwe* i *dwu*, que l'usuari inexpert buscaria en un lloc ben diferent (i l'usuari expert no necessita buscar...). Podrien enumerar-se aquí encara més dificultats que presenta el diccionari Rhys-Davids i Stede per a tots aquells que no parteixen ja d'un domini ben consolidat del pāli, com, per exemple, el fet que no s'hi indiquen els gèneres a les entrades de paraules compostes. Deixem-nos, però, de crítiques i limitem-nos, en canvi, a destacar que Mylius, a les 20.000 entrades de la seva obra, ha tingut en compte tots aquests «paranys» amb els quals pot entrebancar-se l'estudiant incipient per a contribuir a facilitar també l'accés al pāli; i val a dir que

aquesta és una llengua imprescindible per a tots els que estudien seriosament el budisme, del qual el professor Mylius és, sens dubte, un excel·lent coneixedor com ha demostrat en altres publicacions. Per a cloure aquesta exposició, encara val esmentar que la bona qualitat de la concepció del diccionari, que acabem de comentar, ve feliçment acompanyada de la seva bona presentació editorial a càrrec de l'Institut für Indologie, que, amb aquesta publicació, una vegada més, ha demostrat la seva competència científica i el seu bon gust.

Desitgem, doncs, al professor Mylius tot el millor per als seus futurs projectes que, com esperem, encara ens han de donar moltes «joies» de l'Índia antiga, com els dos diccionaris que hem tingut el plaer de presentar, els quals, tot i que siguin diccionaris a l'alemany, n'estic convençut, serviran per molts anys d'obres estàndard per tot Europa.

Alexander Fidora

J. W. Goethe-Universität
Frankfurt am Main, Alemanya
a.fidora@em.uni-frankfurt.de

GARCÍA-HERNÁNDEZ, Benjamín. 2001. *Gemelos y Sosias. La comedia de doble en Plauto, Shakespeare y Molière*. Madrid: Ediciones Clásicas. 357 p.

En el Prólogo de esta obra (p. 16), el autor señala que no existe un ensayo general sobre el doble clásico: es la primera verdad de las muchas que encierra este precioso libro, cuya pretensión, justamente, es la de aportar las claves para el estudio de un subgénero literario, a saber, la comedia de doble clásica; no estará de más precisar, a la vista del *corpus* estudiado (*Los Menecmos* y *Anfitrión* de Plauto —también, aunque con cautelas, *El militar fanfarrón*, *Las Báquides* y *El Persa*—; *La comedia de las equivocaciones* de Shakespeare y *Anfitrión* de Molière), que «subgénero» no implica la idea de «género menor» («género mayor» y «género menor» son, en realidad, etiquetas inservibles): el profesor García-Hernández, gracias a un brillante ejercicio de comparación crítica, combate indirectamente dicho prejuicio y logra con gran naturalidad que el lector asuma —en este caso, en lo tocante a la comedia— conceptos como «obra abierta» o «Teatro dentro del Teatro» (si nos es lícito, a propósito de esto último, trasladar a la literatura dramática un principio por lo común aplicado a la literatura narrativa).

Con *Descartes y Plauto. La concepción dramática del sistema cartesiano* (Madrid, Tecnos, 1997), García-Hernández ya reivin-

dicó sobradamente el genio literario del comediógrafo de Sársina, capaz incluso de haber sugerido al padre del pensamiento moderno los cuatro pilares de su edificio filosófico; fue aquella una brillante aportación, pues no es nada extraño que el filósofo se mirara en el espejo de la Comedia: García-Hernández reconcilió a la erudición filológica con la evidencia de que fue la Comedia, precisamente, uno de los cauces de penetración de la filosofía griega en la literatura latina y en la cultura romana, lo que se aprecia, como mínimo, en sutiles mecanismos de intercambio de códigos éticos entre personajes que (y tomo ahora, para subrayar la conexión evidente que se detecta entre ambos trabajos de García-Hernández, expresiones del esclarecedor texto de la contraportada de *Gemelos y Sosias*) «alternan» y «altercan» dentro de un sistema dramático perfectamente medido.

En la Introducción de *Gemelos y Sosias* (p. 19-44), y después de dar una definición de «dobles gemelares» o «de identidades compatibles» y de «dobles no gemelares» o «impostores»/«usurpadores» (*sosias*), el autor estudia las estructuras lingüísticas y literarias que dan carta de naturaleza a esta suerte de oposiciones caracteriológicas y